

PRIORITATI IN POLITICA DE PREVENIRE A RISCURILOR PROFESIONALE CANCERIGENE IN ROMANIA

Didi Surcel - Institutul de Sanatate Publica Cluj-Napoca

I. INTRODUCERE

Ratificarea **Conventiei Nr. 137** « a Biroul International al Muncii (BIM) privind «**Preventia si Controlul Hazardului Ocupational cauzat de Substante Cancerigene si Agenti**, precum si **ghidul** vizand implementarea unui set de concepte prevazute in **Conventia Cancerului Ocupational** si in **Recomandarile BIM**, au fost urmate de introducerea *sistemului national de monitorizare a expunerii profesionale la carcinogeni* in toate tarile UE. Primul pas a constat in introducerea **REGISTRULUI NATIONAL VIZAND EXPUNEREA LA AGENTI CANCERIGENI**, registru cu multiple scopuri legate de doua obiective majore : preventia in expunerea la cancerigene si baza stiintifica a problemei.

REGISTRUL NATIONAL VIZAND EXPUNEREA LA AGENTI CANCERIGENI contine **informatii** vizand atat **locul de munca** cat si **persoanele expuse**. Toti patronii trebuie sa aiba in evidenta, in fisier la zi, toti angajatii expusi la cancerigene, conform cerintelor standard si de a transfera anual datele la **INSPECTORATUL DE MUNCA REGIONAL**. Acest birou trimite informatiile la **INSTITUTUL DE SANATATE OCUPATIONALA**, care pastreaza **REGISTRU DE CANCER (RC)**.

Obiectivele generale ale RC constau in :

- *inregistrarea tuturor carcinogenilor profesionali*
- *determinari de laborator privind tipul si nivelul carcinogenilor*
- *evaluarea expunerii la toate locurile de munca(individuale) cu riscuri cancerigene*
- *stimularea de masuri de preventie*
- *stabilirea de prioritati*

REGISTRUL NATIONAL VIZAND EXPUNEREA LA AGENTI CANCERIGENI, respectiv **REGISTRUL DE CANCER** reprezinta baza de date pentru toti actorii implicati (autoritati economice, politice, guvernamentale, sindicate, patronat, muncitori, etc) in vederea implementarii celei mai eficiente masuri de preventie, plecand de la identificarea de carcinogeni profesionali si pana la asigurarea unui loc de munca sanatos.

In tara noastra, pana in prezent, nu putem vorbi inca de introducerea unui sistem national de monitorizare a expunerii profesionale la carcinogeni. In conformitate cu legislatia in vigoare (**ORDINUL 933** din 25.XI.2002 al MINISTERULUI SANATATII SI FAMILIEI ; **ORDINUL 508** din 20 noiembrie 2002 al MINISTERULUI MUNCII SI SOLIDARITATII SOCIALE privind **NORMELE GENERALE DE PROTECTIE A MUNCII ; NORMELE GENERALE DE PROTECTIA MUNCII, 2002, avizate de MMSS si MS**, Titlul VI, Capitolul II, Art.

497- 507 ; **DIRECTIVA CADRU 89/391/EEC** privind introducerea de masuri de imbunatatire a sanatatii si securitatii in munca, Art.15 vizand grupurile la risc si Art 16 cu directive individuale ; **Directiva 90/394/CEE** cu privire la protectia angajatilor contra agentilor cancerigeni de la locul de munca ; **Publicatii NIOSH** privind sanatatea in relatie cu munca ; **Monografia IARC** vizand riscurile cancerigene la om, Suppl.7, Lion France, 1987, 1988, 1999 ; **GHID METODOLOGIC** pentru prevenirea riscurilor legate de expunerea la agenti cancerigeni, mutageni si toxici pentru reproducere, editat de INSPECTIA MUNCII, in cadrul **Proiectului PHARE RO 99 / IB /OT01**), sinteza „ **EVALUAREA IMPACTULUI ASUPRA SANATATII CONSECUTIV EXPUNERII PROFESIONALE LA NOXE CARCINOGENE** ”, are ca si obiectiv general asigurarea sanatatii populatiei expuse profesional la agenti cancerigeni. In acest sens, inventarierea locurilor de munca cu riscuri cancerigene, caracterizarea locurilor de munca si monitorizarea acestora, catagrafierea populatiei expuse acestor categorii de riscuri si monitorizarea biologica a diferitelor categorii de expusi in functie de tipul de noxa si nu in ultimul timp evaluarea starii de sanatate a populatiei expuse profesional, reprezinta trepte obligatoriu de parcurs pentru cunoasterea dimensiunii reale a riscului cancerigen profesional in tara noastra. Armonizarea cu directivele Uniunii Europene (UE) privind legislatia si strategiile de preventie a imbolnavirilor induse de expunerea profesionala la cancerigene in vederea abordarii mai eficiente a problematicii de sanatate legate de aceasta categorie de factorii de risc profesional este un alt aspect al activitatilor incluse in aceasta sinteza.

Baza de date a Sistemului de Informatie International care vizeaza Expunerea Profesionala la Cancerigene (CAREX), a fost realizata in buna parte cu ajutorul programului Uniunii Europene (UE) « Europa Impotriva Cancerului », care a inclus si date privind locuri de munca cu expunere la cancerigene precum si numarul de persoane expuse acestora in cele 15 tari ale UE.

CAREX a furnizat date vizand 139 cancerigeni evaluati prin IARC (Timo Kauppinen si col). Aceste date atrag atentia asupra prezentei unui numar important de de subiecti expusi profesional la cancerigene, respectiv 260.000 (24% din populatia angajata in Europa) ; din acestia 110.000 sunt expusi la radiatii solare, cel putin 75% din intreaga lor activitate ; 29.000 sunt expusi la pulberi silicogene ; 21.000 sunt expusi la produse de exaustare Diesel ; 18.000 sunt expusi la pulberi de lemn ; 11.000 sunt expusi la benzen ; 10.000 sunt expusi la etilen dibromid ; 9.000 sunt expusi la Pb si compusii lui anorganici ; 6.000 subiecti sunt expusi la vata de sticla si tot atatia la azbest.

Trebuie precizat faptul ca 58.000 persoane din acest grup expus la cancerigene profesionale, sunt expusi concomitent si la fum de tigara, 75% din ei chiar in timpul activitatii.

Bazat pe o asociere bine documentata dintre expunerea ocupationala si cancer, aproximativ 600000 de cazuri noi de cancer depistate pe an in lume sunt atribuite ocupatiei.

Se estimeaza ca, anual, aproximativ 5000 de substante noi intra in circuitul economic , dar ca din acestea, doar 2% sunt testate pentru carcinogenitate (NIOSH).

Se ridica problema eficientizarii strategiilor de preventie vizand asigurarea starii de sanatate in expunerea profesionala la cancerigene.

II. ANALIZA DE SITUATIE

In tara noastra, de cele mai multe ori, preventia primara si depistarea precoce in boala canceroasa sunt neglijate in favoarea domeniului curativ.

In acest cadru un loc major il ocupa riscul cancerigen profesional, dat fiind numarul important de agenti profesionali cancerigeni prezenti sau generati la numeroase locuri de munca si numarul mare de persoane expuse.

Pana in prezent riscul cancerigen profesional nu a fost luat in considerare la adevarata lui importanta, desi din populatia activa (persoane intre 18 si 65 de ani) un numar mare de angajati sunt expusi continuu, discontinuu sau intermitent, la unul sau mai multi agenti cancerigeni.

In Romania, conform statisticelor Ministerului Sanatatii si familiei, in anul 2002 , 25.651 muncitori lucrau in locuri de munca cu expunere la noxe cancerigene, iar strategiile politice menite a reduce factorii de risc cancerigen sunt inca la început de drum.

De precizat faptul ca numarul angajatilor expusi la noxe cancerigene este in realitate mult mai mare, iar agentii cancerigeni la care sunt expusi mult mai multi. In acest sens **ANEXELE 3 si 4 si 5** care cara insotesc sinteza cuprind liste cu agentii cancerigeni profesionali data de NIOSH si respectiv IARC.

Numarul de cazuri noi de cancer profesional declarat este oscilant si foarte mic (5 cazuri in 1996, 2 cazuri in 1999, 1 caz in 2000 si 2 cazuri in anul 2001), iar cauzele sunt multiple :

- diagnosticul de boala profesionala este dificil de stabilit datorita etiologiei multifactoriale a acestei afectiuni
- cancerul profesional a fost luat in considerare doar in ultimii ani
- mijloacele de diagnostic precoce sunt insuficiente
- perioada lunga de latentă (15- 30 ani de expunere la cancerigene) face ca deseori pericolul sa nu fie constientizat si pe de alta parte boala a canceroasa devine manifesta dupa pensionaresi astfel antecedentele profesionale nu mai sunt analizate.
- exista noxe profesionale cu potential cancerigen (ex. pulberea fina de lemn, citostaticele, camp electromagnetic, etc) ignorate inca de un numar mare de utilizatori
- deficiente privind reglementarile interne referitoare la agenti cancerigeni, mutageni si toxici pt. fertilitate.

Evaluarea riscurilor cancerigene profesionale, este inca departe de a se practica curent, sistematic si eficient. Ca atare la ora actuala nu se cunoaste numarul exact al locurilor de munca cu risc cancerigen si nici numarul persoanelor expuse, iar delimitarea de grupuri cu riscuri inalte pentru cancerul profesional ramane inca una din problemele majore de viitor.

Putem aprecia ca supravegerea starii de sanatate in relatie cu munca, fara determinari de indicatorii de expunere externa, indicatori de expunere interna, indicatori de efect biologic si indicatori specifici de raspuns ai organismului, este lipsita de eficienta, si nu ofera baza de date necesare pentru introducerea de masuri tehnico-medice eficiente de preventie.

Dintre numeroasele cauze raspunzatoare de aceasta situatie atat de paguboasa privind sanatatea in relatie cu munca, doua ocupa locul major :

- a) cunostinte medicale reduse ;
- b) lipsa capacitatii nationale de a dezvolta politici si de a implementa programe ;

Se poate constata ca pana in prezent supravegherea factorilor de risc cancerigen profesional, evaluarea impactului asupra sanatatii personalului expus si monitorizarea starii de sanatate, activitati menite sa asigure o buna preventie in expunerea profesionala la cancerigeni, s-au desfasurat impropriu, izolat, si nu au raspuns adecvat obiectivului national de protejare a sanatatii si de prevenirea imbolnavirilor induse de agentii cancerigeni profesionali.

Pentru o buna supraveghere a starii de sanatate se impune **o cunoastere reala** a tuturor factorilor de risc cancerigen de la locul de munca, cu identificarea si caracterizarea lor, pentru ca nivelul expunerii la cancerigene sa fie estimat cat mai real in vederea aplicarii celor mai eficiente masuri de preventie tehnico-medicala.

Evaluarea riscului profesional in expunerea la cancerigene, monitorizarea mediului de munca si supravegherea starii de sanatate a populatiei expuse la aceste noxe sunt trepte obligatorii de parcurs in procesul complex al realizarii unei preventii eficiente in mentinerea sanatatii in relatie cu munca.

Având în vedere că sănătatea este o condiție esențială a unei vieți productive, atât din punct de vedere economic cât și social, asigurarea stării de sănătate in relatie cu munca presupune un efort coerent din partea tuturor factorilor decizionali, și nu numai din partea sectorului sanitar.

III. SCOPUL studiului vizand « **Evaluarea impactului asupra sanatatii consecutiv expunerii profesionale la agenti carcinogeni** » este asigurarea sanatatii populatiei expuse profesional la agenti cancerigeni prin imbunatatirea sistemului de preventie.

IV. OBIECTIVUL MAJOR consta in estimarea dimensiunii riscului cancerigen profesional in Romania

IV. OBIECTIVELE OPERATIONALE

- a) inventarierea locurilor de munca cu riscuri cancerigene
- b) catagrafierea personalului expus noxelor cancerigene
- c) evaluarea riscurilor cancerigene profesionale;
- d) monitorizarea conditiilor de munca cu riscuri cancerigene;

- e) evaluarea impactului factorilor de risc cancerigen asupra starii de sanatate a personalului expus;
- f) promovarea sanatatii si mentinerea sanatatii salariatilor prin protejarea grupurilor cu risc cancerigen profesional;
- g) elaborarea de masuri tehnico-medicale vizand promovarea sanatatii la locul de munca in functie de categoriile de riscuri cancerigene;
- h) promovarea unui stil de viata sanatos prin actiuni de formare si informare asupra riscurilor cancerigene de la locul de munca .

Trei aspecte majore stau la baza activitatilor prevazute in aceasta sinteza ce vizeaza riscurile cancerigene :

- fundamentarea stiintifica a strategiilor vizand evaluarea diferitelor categorii de riscuri cancerigene cu elaborarea celor mai eficiente metodologii vizand evaluarea diferitelor categorii de noxe cancerigene;
- o corecta colectare de date vizand riscurile cancerigene
- evaluarea si supravegherea starii de sanatate in relatie cu expunerea la cancerigeni profesionali prin abordarea de modele de investigare eficiente cu utilizare de markeri specifici, sensibili, indicatorii de expunere interna, de efect biologic si de raspuns al organismului , fiind criteriile majore de stabilire a starii de sanatate in relatie cu expunerea profesionala la cancerigeni

Pentru atingerea obiectivului propus se impune implicarea tuturor organizatiilor guvernamentale si nonguvernamentale in promovarea actiunilor vizand preventia in cancer, preluarea experientei altor tarii cu rezultate de succes, si nu in ultimul rand, sprijin din partea tuturor actorilor implicati in aceasta vasta si dificila misiune.

Pentru ca un procent important al populatiei active vine in contact cu noxe profesionale cancerigene, care de cele mai multe ori sunt si mutagene si teratogene, devine evident faptul ca aceste aspecte de sanatate cu specific de medicina muncii constituie in acelasi timp si importante probleme de sanatate publica.

In consercinta, pentru atingerea obiectivelor propuse se impune implicarea tuturor factorilor responsabili guvernamentali si nonguvernamentali (economici, medicali, sociali) in realizarea actiunilor din vasta si dificila misiune de preventia in expunerea la cancerigeni, respectiv caracterizarea locurilor de munca cu riscuri cancerigene si respectiv monitorizarea lor, precum si supravegherea starii de sanatate a personalului expus.

Tinand cont pe de o parte de datele ultimilor 10 ani ce vizeza riscul cancerigen profesional (date furnizate de sectiile de MEDICINA MUNCII din DSP judetene) si pe de alta parte de informatiile din UE, NIOSH, IARC, literatura de specialitate, etc., vizand categoriile de riscuri cancerigene profesionale, evaluari de riscuri cancerigene, precum si politicile si strategiile de reducere a acestora, putem aprecia ca la ora actuala suntem in **situatia de a nu cunoaste dimensiunea reala a riscului cancerigen profesional in Romania.**

Desi au existat preocupari in estimarea riscului cancerigen profesional, lipsa unei abordari sistematice si complexe, numarul redus a personalului de profil din reseaua de Medicina Muncii, resursele materiale si financiare reduse, slaba organizare, lipsa stabilirii de prioritatii si nu in ultimul rand utilizarea nejudicioasa a resurselor prezente au constituit reale obstacole in realizarea acestor actiuni.

Analiza de situatie a acestei problematici vizand sanatatea in relatie cu munca atrage atentia asupra faptului ca asocierea dintre boala canceroasa si ocupatie constituie una din **problemele actuale majore ale medicinei muncii din tara noastra, iar riscul cancerigen profesional este mult subestimat.**

Se poate preciza ca pana **in prezent nu s-a realizat o supraveghere eficienta a starii de sanatate a personalului expus la cancerigeni** pentru ca :

- a) nu s-au cunoscut exact locurile de munca cu risc cancerigen ; ca si consecinta :
 - nu s-au stabilit exact tipurile de noxe congerigene ; ca si consecinta
 - nu s-a realizat caracterizarea locurilor de munca cu riscuri cancerigene (categoria de substanta cancerigena, nivelul expunerii, intensitatea expunerii); ca si consecinta
 - nu s-au luat masuri de preventie tehnice si medicale corespunzatoare
- b) nu s-a cunoscut numarul exact de persoane expuse profesional la diferite categorii de agenti cancerigeni; ca si consecinta
- c) nu s-a realizat evaluarea corecta a riscului cancerigen la diferitele locuri de munca ; ca si consecinta
- d) nu s-a efectuat corect monitorizarea biologica a persoanelor expuse ; ca si consecinta
- f) nu s-a realizat corect supravegherea starii de sanatate a personalului expus agentilor cancerigeni

Plecand de la aceste date, pentru a atinge scopul si obiectivele propuse, studiul « **Evaluarea impactului asupra sanatatii consecutiv expunerii profesionale la agenti carcinogeni** » isi propune sa raspunda la urmatoarele intrebari :

- care sunt locurile de munca cu risc cancerigen
- care sunt noxele cancerigene profesionale la care este expusa populatia activa din tara noastra
- care este numarul de angajati expusi la cancerigeni profesionali
- caracterizarea locurilor de munca cu risc cancerigen
- marimea riscului cancerigen profesional
- strategii de reducere a riscului cancerigen profesional
- monitorizarea locurilor de munca cu risc cancerigen

- elaborarea de model vizand evaluarea riscului cancerigen profesionalin functie de tipul de cancerigen
- elaborarea de masuri tehnico- medicale vizand riscul cancerigen
- monitorizarea starii de sanatate in relatie cu cancerigenii de la locul de munca
- estimarea dimensiunii riscului cancerigen profesional luand in considerare caracteristicile agentului cancerigen :
 - a) agent major cancerigen pentru om, cancerigen posibil, cancerigen probabil
 - b) caracteristicile locului de munca
 - c) asocierea altor cancerigeni profesionali
 - d) asocierea de alte noxe profesionale
 - e) durata de expunere
 - f) tip de expunere (continua, discontinua, ocazionala)
 - g) asocierea de cancerigeni neprofesionali,
 - h) caracteristicile grupurilor populationale expuse (susceptibilitate individuala, incarcare genetica, boli asociate, obiceiuri negative, etc.)

Intr-o prima etapa, studiul nostru consta in :

- inventarierea tuturor locurilor de munca cu risc cancerigen, a proceselor tehnologice si operatiilor industriale generatoare de noxe cancerigene ;
- listarea tuturor noxelor cancerigene prezente in cursul activitatii ;
- inregistrarea tuturor angajatilor expusi la noxe profesionale cu risc cancerigen

Elemente de referinta sunt toti agentii cancerigeni acceptati in prezent de agentii internationale vizand cancerul, si care sunt notati in **ANEXELE 3, 4 si 5**.

Au fost inclusi si o serie de agentii suspectati a fi cancerigeni precum : radiatiile ionizante, campurile electromagnetice, pulberile de lemn, citostaticele, etc., care inca nu au fost evaluate prin IARC (deci inca nu au valori de referinta), precum si proceduri si /sau operatii industriale suspectate a fi cu risc cancerigen (sigur, probabil, posibil).

S-a luat in considerare clasificarea IARC cu :

- grup I = cancerigene pentru om
- grup 2A = probabil cancerigene pentru om
- grup 2B = posibil cancerigene pentru om .

Rezultatele acestui studiu vor constitui **baza de date a REGISTRULUI NATIONAL DE EXPUNERE LA CANCERIGENI PROFESIONALI**. Acesta va contine informatii vizand atat expunerea profesionala la cancerigeni (date despre mediul de munca),cat si starea de sanatate a populatiei expuse la cancerigenii.

Consideram ca introducerea **REGISTRULUI NATIONAL DE EXPUNERE LA CANCERIGENI PROFESIONALI** va constitui un instrument eficient atat pentru monitorizarea mediului de munca cu riscuri cancerigene cat si pentru supravegherea starii de sanatate a personalului expus, contribuind major la procesul complex de preventie in expunerea profesionala la cancerigeni.